

Les bandes de música canvien la seua orientació

Vent de canvi

En arribar les falles les bandes de música es deixen sentir al carrer. Però darrere hi ha les societats musicals, que donen infraestructura i coneixements a tots aquests músics i que conformen un fenomen social desconegut fora del País Valencià.

Al País Valencià les bandes de música no són un fenomen històric, a hores d'ara continuen tenint una gran rellevància social. Les bandes —avui reconstituïdes en allò que s'anomena societats musicals— han abandonat la imatge popular de cercavila i pólvora, i s'han convertit o es volen convertir en pseudo-orquestres. Aquesta nova tendència de les bandes crea una mena d'*híbrid* que denuncia el caòtic i rudimentari estat de la cultura musical dels Països Catalans i de la resta de l'estat espanyol.

La veritat és que el fet curiós de les bandes valencianes és, d'altra part, insòlit en el món de la cultura musical. La seua dimensió i estructura les converteix en alguna cosa més que simples bandes de música. Hi ha bandes en molts altres pobles, però no amb l'abundància i la infraestructura que tenen aquí. Fora del País Valencià les bandes solen estar lligades als ajuntaments o a altres institucions. La major part de les bandes valencianes, però, estan en mans privades i això genera les lògiques dificultats, sobretot de finançament.

La rivalitat entre les societats musicals i la il·lusió desinteressada tant de músics com de directius, al marge dels objectius culturals, que també n'hi ha, són els factors que permeten la subsistència i fins i tot el creixement d'aquestes curioses entitats. El sector de persones vinculades amb les bandes és nombrós i influent en la societat valenciana. Emili Soler, encarregat del programa Música'92 i màxim responsable de la Generalitat valenciana quant a la cultura musical, ho va deixar ben clar: "No conec cap fenomen associatiu més important en tot el món".

MÚSIC DE BANDA

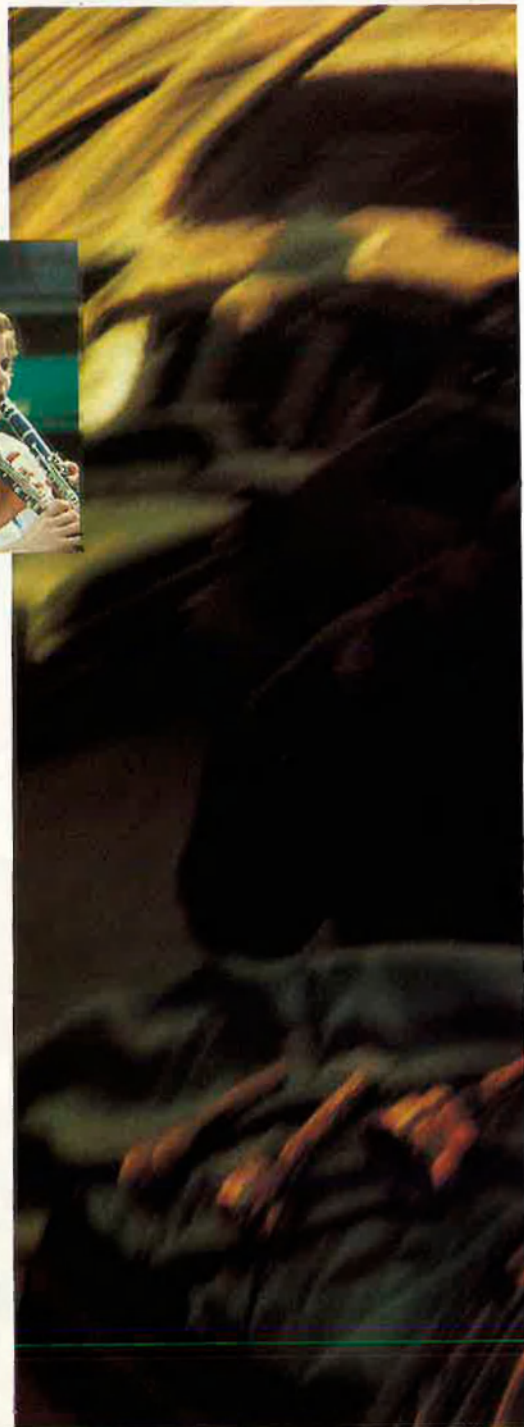
"En principi hem de pensar que les bandes de música sí que construeixen músics de banda", va declarar José Vicente Cervera, director del Conservatori

Superior de Música de València. Aquesta consideració parteix d'una mancança general en els músics valencians, que, segons Cervera, "toquen totes les notes però s'interessen en altres problemes dins el fenomen musical, com la qualitat, l'afinació, etc."

No obstant, per a Cervera, aquest problema ja no és tan significatiu en l'actualitat. Els avanços tècnics han acostatat la música simfònica dels grans compositors al públic en general, i doncs, el músic nascut en una banda, si té ambicions, supera prompte la seua etapa en la societat musical del seu poble i s'interessa per ampliar els seus coneixements, que ha de completar en el conservatori superior de música.

Hem de tenir en compte que normalment els músics de les bandes no solen buscar la professionalització, simplement tenen il·lusió i interès per la música. Entre aquests músics aficionats hi ha persones provinents de totes les professions, des de metges o bombers fins a camioners o mestres d'escola. Potser no tenen la qualitat dels professionals que toquen en les grans orquestres, però ho intenten. I així promocionen les obres més universals dels compositors valencians.

Sembla, però, que cada any abaixa el nombre de músics aficionats que s'incorpora a les bandes. "Cada vegada en som menys, un reducte que queda com a anècdota en la nostra banda", diu Vicente Cotanda, músic de la Primitiva de Lliria i oficial de notaria. Els joves que entren en les societats musicals avui dia solen tenir previst dedicar-se professionalment a la música, i per tant la seua dedicació als

estudis musicals és total. La situació típica de les bandes de poble ha canviat molt; avui el músic ja no toca per passar una estona, sinó que vol convertir-se en professional.

En aquest context, s'exigeix com més va més un ensenyament de qualitat que el Conservatori Superior de Música, a pesar de reunir molts professionals eixits de les seues classes, no està en condicions de donar a causa de la saturació de les seues aules i de l'absència d'un tractament educatiu seriós propi d'uns estudis superiors.

CULTURA DE BANDA

Aquest fenomen ha tingut un reflex tan gran en la societat i en la cultura musical valenciana que fins i tot ha generat el terme "cultura de banda" com a definidor de la situació que envolta les bandes de música.

Aquesta "cultura de banda" té característiques molt curioses que demostren que la seua presència no és una solució, per ella mateixa, per a la difusió de la cultura musical. "En ocasions puntuals s'ha celebrat un recital de música de cam-

bra en ciutats com Llíria, Bunyol... i hi ha hagut vuit persones en el local de l'audició", expressa José Vicente Cervera. Aquest exemple reflecteix clarament que hi ha una afició per la banda, que fins i tot a vegades arriba a fanatisme, però no un interès musical autèntic. "Les bandes—declara Ángel Asunción, president de la Federació Valenciana de Societats Musicals— a poc a poc van consolidant-se, més per la manera de ser dels valencians, que sempre volem guanyar al veí, que per un plantejament seriós del tema cultural".

Es va crear una cultura de la música fictícia, clarament influïda per l'existència d'aquestes entitats especialment en els pobles on no hi ha cap altra realitat musical que la banda. D'aquesta manera Cer-

vera opina que "l'espectador, fent d'aquestes bandes, creu que la música única i autèntica és allò que toca la seua banda". Amb tot, Cervera considera

que aquesta situació va desapareixent. El músic jove que inicia els seus estudis a la banda del seu poble, prompte crea una necessitat de superar la realitat de la banda, i té un major interès per altres tipus de realitzacions musicals, com les orquestres, les òperes, la música de cambra, etc. A pesar de tot, considera la societat musical com el lloc on comença l'afició i el gust per la música, com un escaló inicial en la vida d'un futur professional.

ORIGEN MILITAR

La guerra contra el francès sembla l'origen del fenomen de les bandes. Les bandes militars de les tropes franceses sembla que van deixar una imatge que van imitar els ciutadans valencians dels pobles. La indumentària que vesteix el músic té un disseny paramilitar. Aquest és un argument utilitzat habitualment per a defensar la idea de l'origen militar de les bandes.

Actualment les bandes de música, tret de les de poble, només existeixen a l'exèrcit. També les guàrdies reials—per exemple la banda de la reina Isabel II d'Anglaterra— en tenen una per a les seues desfilades, recepcions o actes de protocol.

Al País Valencià, no obstant, l'origen no és el mateix, "perquè la seua aparició correspon més a una idea festiva, i va

Rivalitat, sobretot

Les bandes de música s'han convertit en un fenomen social molt important per al País Valencià. Es podria dir que les bandes de música tenen deu vegades més socis que el València CF, i tres vegades més que el FC Barcelona.

"Als pobles on hi ha bandes de música molt importants els índexs de criminalitat són els més baixos", ens diu Emili Soler. "A més -afegeix- la banda és l'instrument més eficaç per a la integració de la dona a la societat". Aquestes opinions curioses confirmen d'una manera més contundent la importància d'aquest fenomen social, que també té conseqüències al camp del treball: "Més del 70% dels músics de vent que hi ha a les orquestres de l'estat espanyol són valencians", comenta Soler. Els nombres no enganyen i aquests són els de les bandes de música.

Els nombres de les bandes

Societats musicals federades	401
Societats analitzades (segons estudi fed.)	265
Pressupost total	891.170.151 ptes.
Ajudes dels ajuntaments	173.170.975 ptes.
Pressupost escola d'educands	358.988.290 ptes.
Pressupost manteniment	127.771.166 ptes.
Pressupost instruments	200.117.010 ptes.
Pressupost altres conceptes	104.293.685 ptes.
Municipis amb banda	544 *
Músics de banda	20.000 *
Educands	40.000 *
Socis	300.000 *

(*) Segons dades de la Conselleria de Cultura.

Ateneu musical de Cullera

President: José Boix Tomás
 Músics: 140
 Educands: 170
 Socis: 900/1.000
 Director: Gerardo Pérez
 Any de fundació: 1869
 Primer president: Eliodoro Frígola
 Principals premis obtinguts:
 —1927: Primera vegada que va l'Ateneu al Certamen (obtingueren el 1r premi)
 —1957: 1r premi a la secció especial
 —1985: 2n premi a la secció especial
 —1986: 2n premi a la secció especial
 —1987: 1r premi amb menció especial a la secció especial
 —1989: 1r premi i timbal d'or a la secció especial concerts
 —1990: 1r premi (secció especial A)

—1991: 1r premi (secció juvenil)

Preguntes al president:

—*¿Com són les relacions amb l'altra societat del poble?*

—La relació és de rivalitat en les competicions, però no hi ha problemes entre els directius. Ara, la gent al carrer és diferent. A l'hora de tocar en un certamen, la qüestió més important és quedar per davant de l'altra. Aquesta rivalitat és bona, perquè als pobles en què només hi ha una banda, se'n va a terra, com passa per exemple a Benaguasil o Castelló de la Ribera.

—*¿És una banda de música valenciana alguna cosa més que una banda?*

—Sí. Tenim una orquestra, un grup de teatre, la banda de música... El Certamen de València és la base perquè les bandes se superen i l'Ajuntament de València no ho valora. El certamen el fan gran les societats musicals.

Centre instructiu Musical Santa Cecilia de Cullera

President: José Renart
 Músics: 180
 Educands: 150
 Socis: 1.000
 Director: Cristóbal Soler
 Any de fundació: 1907
 Primer president: Antonio Chornet
 Principals premis obtinguts:
 —1990: Menció d'Honor al Certamen de Bandes de Música
 —1990: Menció d'Honor a Glasgow (Escòcia)
 Preguntes al president:
 —*¿Com són les relacions amb l'altra societat del poble?*

—La relació és bona. Hi ha rivalitat, però no arriba la sang al riu. Ens tolerem i ens saludem.

—*¿Una banda de música valenciana és alguna cosa més que una banda de música?*

—Sí, és alguna cosa més que una banda. Tenim una orquestra, una banda juvenil, teatre. A més una escola que no para. No és com abans, ara sembla escola.

Centre musical La armónica de Bunyol

President: Ulises Ponce
 Músics: 160
 Educands: 120 (banda juvenil)
 Socis: 2.000/2.500
 Director: Luís San Jaime
 Director orquestra: José Ángel Seonero
 Any de fundació: 1888
 Primer president: Manuel Rehués (primer

director)

Principals premis obtinguts:

—Diversos primers premis a la secció especial A (tots els anys)

—1981: 1r premi del Certamen Internacional de Kerkraade (Holanda)

Preguntes al president:

—*¿Com són les relacions amb l'altra societat del poble?*

—Hi ha un afecte molt accentuat de cada soci a la seua societat. La rivalitat té un to graciós i humorístic.

—*¿Una banda de música valenciana és alguna cosa més que una banda de música?*

—Sí. València no té similituds a nivell nacional i internacional quant a bandes de música. No obstant, València té una assignatura pendent amb la corda, però en deu anys jo crec que això quedarà solucionat.

Societat musical La artística de Bunyol

President: Amador Arranz
 Músics: 155/160
 Educands: 110
 Socis: 1.800
 Director: Henri Adams
 Any de fundació: 1883
 President fundador: Alfonso Carrascosa
 Principals premis obtinguts:
 —1963/86/87/90: 1r premi secció especial (menció d'honor) i premi d'interpretació.
 Preguntes al president:
 —*¿Com són les relacions amb l'altra societat del poble?*

—Hi ha molta rivalitat, en tots els àmbits, encara que entre les directives es guarden les compostures. Però aquesta rivalitat és la que ens manté a les dues societats.

—*¿Una banda de música valenciana és alguna cosa més que una banda de música?*

—Es pretén un fons cultural propi per al poble. Les societats musicals són per tradició, encara que la gent cada vegada està més preparada i val més.

Ateneu musical Banda Primitiva de Lliària

President: Miguel Enguñados Ortiz
 Músics: 200
 Educands: 400
 Socis: 1.600
 Director: Jaime Belda Cantavella
 Any de fundació: 1819 (la més antiga)
 President fundador: Fra Antonio Albarracín (va ser un dels primers fundadors)
 Principals premis obtinguts:
 —1908: 1r premi al Certamen de València

—1962: 1r premi a Kerkrade (Holanda)
 —Innumerables primers premis al Certamen de Bandes de Música de València
 —1989/90/91: Menció d'honor al Certamen de València
 —Participació a Pasarena (Los Angeles) en commemoració del V Centenari del descobriment d'Amèrica.
 Preguntes al president:
 —*¿Com són les relacions amb l'altra societat del poble?*
 —La vida ha canviat molt les coses i les persones. No és el que era abans. A Lliria fa vint o trenta anys no hi havia una altra cosa que les bandes. Això creava a una rivalitat que fins i tot arribava al pla personal. Ara la rivalitat musical continua ben forta, però els enfrontaments no són tan forts com els d'abans. Hi ha hagut, precisament amb la meua presidència, acords entre totes dues bandes (en reivindicacions a l'ajuntament) que no havien existit mai. Normalment no assistim a un concert del Centre Instructiu, només quan l'ocasió ho mereix.
 —*¿Una banda de música valenciana és alguna cosa més que una banda de música?*
 —Sí. Clar que ho són.

Centre instructiu Unió Musical de Lliria
 President: Enrique Aliaga Torres
 Músics: 295
 Educands: 350
 Socis: 1.300
 Director: Francisco Cabrelles
 Any de fundació: 1903
 President fundador: Fco. de Paula Vives (primer director)
 Principals premis obtinguts:
 —1962 Màxim guardó a Kerkrade (entregat per la reina d'Holanda)
 —3 medalles d'or a Kerkrade
 —Importants premis a diverses ciutats de l'estat espanyol i de l'estranger (Mèxic, Viena...)
 —53 primers premis en concursos nacionals i internacionals
 Preguntes al president:
 —*¿Com són les relacions amb l'altra societat del poble?*
 —Són relacions cordials. La rivalitat clàssica s'ha perdut, i només queda alguna rivalitat a l'hora de competir. És un al·licient a qualsevol àmbit la competició, encara que evidentment les bandes no es creen per la competició. La competitivitat és ganes de superar-se.
 —*¿Una banda de música valenciana és alguna cosa més que una banda de música?*
 —Per descomptat que representa alguna cosa més, socialment pel fet de fer cultura. Per les nostres escoles passen 800 alumnes tots els dies.

José Vicente Cervera.

RAFA GIL

estar determinada pel teixit social de cada poble", opina Asunción. Les bandes estan relacionades amb institucions, com ara partits polítics, casinos, centres culturals, ajuntaments... i actuaven en els actes organitzats per les autoritats del poble i, a més tenien una funció social impotant (balls, processons...). En alguns casos aquesta funció social actualment també es realitza, encara que no n'és l'única ni el centre de les seues activitats.

CORDA DEFICIENT

El món de les bandes ha creat una situació un tant paradoxal; mentre que hi ha un excés de professionals i instrumentistes de vent, la corda encara continua sent una assignatura pendent per a la música valenciana.

La falta de professorat i l'absència d'una oferta de gent interessada en els instruments de corda han fet que els estudis de violí, violoncel·lo, viola i contrabaix siguen minoritaris. Ara bé, les societats musicals han incorporat aquest tipus d'instrument a les seues bandes. Però també estan creant orquestres i orquestres de cambra per a aquests músics interessats en instruments de corda.

La incorporació de l'instrument de corda a les bandes és un fet que, des d'un punt de vista tècnic, ha resultat conflictiu. "Jo no sé què vol dir una banda simfònica", ens comenta José Vicente Cervera. "Aquest —afegeix— és un intent de les bandes de buscar una millora d'una qualitat que els instruments de vent no donen". El problema, no obstant,

està més en les transcripcions de música d'orquestra per a repertori de banda. Mentre que Cervera ens diu que, en principi, no li agrada aquest tractament, Asunción creu que "probablement no hauria arribat al gran públic ni Wagner ni Beethoven ni molts grans compositors si no haguera estat per aquestes transcripcions". La solució potser és la diferenciació absoluta: "La banda és la banda i l'orquestra és l'orquestra; són personalitats diferents i això s'ha d'assumir com és", diu Cervera. Davant aquesta diferenciació, en què hi ha acord absolut, Asunción demana que "es componga música per a banda, ja que molt del repertori actual de les bandes prové de transcripcions de música d'orquestra".

D'altra banda l'administració és acusada des de diversos sectors dins d'aquest món de falta de voluntat política de tenir una gran orquestra. "Les bandes són un fenomen social molt important que hem de promoure i tenim voluntat de fer-ho", diu Emili Soler. Però, segons Soler, la tasca de l'administració socialista no es limita a aquest suport a les bandes de música: "Nosaltres potenciem tot tipus d'orquestra, com l'orquestra Simfònica de València, la Camerata Túria i l'orquestra Simfònica Valenciana amb seu a Bunyol". Per la seua part, Cervera no creu en els bons propòsits de l'administració socialista. "Que no hi haja un orquestra a València és a causa d'una manca de voluntat política i jo pense que no es farà mai una orquestra de la comunitat".

Daniel Hermosilla